

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

МАТЕРІАЛИ
V Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

31 березня – 2 квітня 2021 року

Том 1

ХАРКІВ
2021

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-617-7886-20-3

Редакційна колегія:

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Твердохліб Т. С. – д-р пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лазарєва О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дейниченко Г. В. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол №2 від 10.03.2021 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. 313 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-617-7886-20-3

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2021

Вакуленко В. М. Сучасні моделі структурної побудови управління регіональним інститутом післядипломної педагогічної освіти	268
Васильєва С. О., Кришталь А. І., Скачкова П. О. Особливості та технології навчання дорослих в Україні	271
Ібрагім Ю. С. Формування вміння навчатися впродовж життя у батьків багатодітних сімей	275
Ізбаш С. С. Технологія концентрованого занурення у віртуальну освітню реальність як засіб формування цифрових компетентностей у викладачів вищої школи	278
Колісник О. В. Освітні потреби асистентів учителів та їх реалізація в закладі післядипломної педагогічної освіти	282
Прийма С. М., Аніщенко О. В., Строкань О. В. Валідація як форма визнання результатів навчання дорослих (на прикладі неформальної та інформальної освіти)	285
Ляо Цайчжи, Ду Шань, Чжан Ю Дослідження кореляції між переконаннями та відхиленнями в поведінці вчителів початкової та середньої школи	289
Секція VI	
Дуальна й неформальна освіта: світовий досвід	295
Завгородня К. П Траєкторія професійної підготовки вчителів у Данії та Фінляндії	295
Купна О. В. Сучасні організаційні форми неформальної освіти майбутніх педагогів	299
Лебедик Л. В. Полівалентна система підготовки соціальних працівників у країнах Європи	303
Масюк О. М., Титаренко Л. І., Смолянюк Н. М. Упровадження елементів дуальної освіти в систему професійної підготовки вчителів початкової школи	306
Сліпчишин Л. В. До питання підготовки майбутніх педагогів професійного навчання за дуальною формою	309

працівників, але й на науково-методичне, організаційне забезпечення освітньої діяльності в регіоні на всіх її рівнях завдяки науково-методичному супроводу реалізації державних і регіональних програм; проведенню конкурсів фахової майстерності педагогічних працівників, учнівських олімпіад; координації діяльності методичних служб.

Список використаних джерел

1. Алфімов В. М. Педагогічні основи організації навчально-виховного процесу в ліцеї: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 1997. 438 с.
2. Бизнес – Инжиниринг – Групп. Типология организационных структур. URL: http://bigc.ru/consulting/consulting_projects/struct/org_typology.php.
3. Информационно-справочный портал поддержки систем управления качеством. Система качества. Информация в сфере СК. Система менеджмента качества в образовании. Структуры вузов. Адаптивные структуры. URL: <http://www.quality.edu.ru/quality/sk/management/vuzstructure/663>
4. Спорн Б. Адаптивные университеты: реф. моногр. [Ассоциация инженерного образования России, Информационно-аналитический центр]. Москва, 2004.
5. Хміль Ф. І. Основи менеджменту. К. : Академвидав, 2003. 608 с.
6. Шарата Н. Г. До питання організаційної структури управління інноваційно-педагогічною діяльністю у ВНЗ. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2015. В. 2. С. 401-413.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ

Васильєва С. О.

доктор педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Кришталь А. І.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Скачкова П. О.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У тезах проаналізовано поняття «освіта дорослих», визначено головні особливості організації навчання дорослих, виокремлено найбільш поширені й ефективні технології їх навчання.

Ключові слова: *освіта дорослих, технології навчання, педагогічна підтримка, ситуація успіху.*

The theses analyze the concept of "adult education", identify the main features of the organization of adult learning, identify the most common and effective technologies for their learning.

Key words: adult education, changes, aspects, experience, innovation

Сьогодні в Україні стає все більш актуальною проблема освіти дорослих як невід'ємної складової освіти протягом усього життя, розвиток якої пов'язаний з соціальними, психологічними, педагогічними, науково-технічними, економічними та іншими факторами. Її необхідність обумовлена динамікою соціального і науково-технічного прогресу, змінами у змісті й характері праці та суспільній діяльності людей, збільшенням вільного часу й можливостей його раціонального використання.

Проблема освіти дорослих у наш час розглядається у контексті популярної у світі загальної освітньої концепції, окресленої як навчання упродовж усього життя (lifelong learning). Як наслідок, відбувається радикальна зміна поглядів на освіту дорослих. Якщо у середині ХХ століття переважала компенсаційно-адаптаційна функція освіти дорослих, яка полягала в усуненні недоліків і прогалин раніше здобутих знань, то в останніх десятиліттях ХХ століття ця функція набула інтегрального характеру (через технічні та соціальні перетворення та посилення динаміки процесів і явищ навколишнього світу). Почав формуватися новий підхід до освіти дорослих як до сфери можливостей у працевлаштуванні, зміни професій тощо. Найголовнішою стала вимога «навчитися вчитися» [4, с. 5].

Мета роботи – на основі аналізу наукових джерел визначити головні особливості організації освіти дорослих, виокремити найбільш поширені й ефективні технології їх навчання.

Освіта дорослих (освіта впродовж життя) – цілеспрямований процес розвитку і виховання особистості шляхом реалізації освітніх програм та послуг, здійснення освітньо-інформаційної діяльності (діяльність, спрямована на оперативне задоволення потреб особи в отриманні інформації про досягнення в різних галузях знань, яка сприяє підвищенню її освітнього рівня) в межах та поза межами загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти [1, с. 50].

За Л. Лук'яною, освіта дорослих у широкому розумінні – це процес навчання; у вузькому – комплекс організованих дій щодо навчання дорослих, які здійснюються багатьма закладами з метою досягнення специфічних цілей; сукупне значення об'єднує процеси й дії в ідею, яка реалізується в соціальній практиці, що й дозволяє розглядати «освіту дорослих» як соціальний інститут задля задоволення потреб дорослої людини в освіті, культурі, адаптації до соціуму [3]. У нашому дослідженні термін «освіта дорослих» використовується у широкому його розумінні

У процесі навчання дорослих враховують такі специфічні риси цієї категорії осіб: наявність життєвого та виробничого досвіду, що може мати як позитивне, так і негативне значення (окремі професійні стереотипи іноді заважають

оволодінню новими професійними навичками); особисту оцінку будь-яких знань та їх значення відповідно до власного розуміння, досвіду, мотивів; відповідальність за результати навчання, завдяки чому підвищується мотивація до цього процесу; чітке усвідомлення мети навчання, що посилює важливість забезпечення відповідності змісту навчання тій меті, яку ставить перед собою слухач; активне ставлення до навчання, що вимагає від педагогічних працівників застосування відповідних форм і методів навчання; втрачені навички пізнавальної діяльності, у зв'язку з чим постає необхідність самостійного пошуку нових знань, що дуже важливо з огляду на стислі терміни навчання та той факт, що навчання за «шкільною» системою більшість дорослих не сприймає психологічно [6, с. 88–89].

Як свідчить аналіз літературних джерел [4; 6], в освіті дорослих найбільш поширені такі технології навчання: структурно-логічні (задані) технології, що являють собою поетапну організацію постановки завдань навчання, вибору способів їх розв'язання, діагностики й оцінки одержаних результатів; комп'ютерні технології, пов'язані із застосуванням інформаційних, тренінгових, розвивальних і контрольних навчальних програм різних типів, а також електронних підручників; тренінгові технології, пов'язані з відпрацюванням визначених алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язання типових завдань у ході навчання (тести і практичні вправи); дистанційні освітні технології, спрямовані на підвищення ефективності взаємодії викладача і тих, хто навчається, що забезпечується пересилкою навчально-методичних матеріалів електронною поштою, організацією безпосереднього спілкування за допомогою форумів, чатів і відеоконференцій, віддаленим виконання практичних робіт; поточним контролем засвоєння знань в онлайн-режимі.

До найбільш ефективних технологій у роботі з дорослими належить технологія педагогічної підтримки (О. Газман) й створення відчуття успіху, які актуалізують суб'єктність дорослої людини, що навчається. Технологія педагогічної підтримки спрямована на створення «свободоздатної особистості», її вільний індивідуальний саморозвиток. За О. Газманом, педагогічна підтримка – це система педагогічної діяльності, що розкриває особистісний потенціал людини через надання їй допомоги у подоланні соціальних, психологічних та особистісних труднощів; процес визначення дорослою людиною, за підтримки педагога, власних інтересів, цілей і можливостей, а також шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають їй зберегти свою людську гідність та самостійно досягати бажаних результатів у навчанні, самовихованні, спілкуванні, способі життя [2].

У освіті дорослих педагогічна підтримка й пов'язані з нею піклування та захист проявляються зовнішньо – як система спільних дій андрагога та дорослого щодо розв'язання його проблем і конфліктів, гальмування й зняття негативних впливів оточення, а внутрішньо – як реалізація цінностей, прийнятих у якості основи міжособистісних стосунків (емпатії, розуміння, прийняття, співробітництва) [4, с. 40].

Цінність педагогіки підтримки полягає в тому, що педагог-андрагог не нав'язує дорослій людині, яка хоче навчатися, своїх цілей, а робить її цілі своїми.

Ця педагогіка спрямована на те, щоб допомогти особистості пізнати себе, відчувати свою унікальність та неповторність, реалізувати власну індивідуальність, вибудувати власний життєвий шлях та знайти оптимальні способи його освоєння [Там само, с. 41].

Технологія створення відчуття успіху передбачає опору в освітньому процесі на позитивні сторони дорослої людини, яка хоче навчатися, формування в неї впевненості у своїх силах, створення атмосфери емоційного піднесення, яка надихає її на подолання труднощів. При цьому неприпустимо акцентувати увагу людини на її промахах і недоліках. Позитивний емоційний фон взаємостосунків між педагогом-андрагогом і дорослою людиною, відчуття підтримки з боку педагога дає їй відчуття захищеності і потреби, робить привабливою будь-яку діяльність, позитивно впливає на стиль відносин та атмосферу у закладі освіти та в системі неформальної освіти дорослих [Там само, с. 41–42].

Отже, однією з головних особливостей організації навчання дорослих є необхідність врахування специфічних рис цієї категорії осіб: наявність життєвого та виробничого досвіду та особистої оцінки будь-яких знань та їх значення відповідно до власного розуміння, досвіду, мотивів; відповідальність за результати навчання; чітке усвідомлення мети навчання; активне ставлення до навчання; втрачені навички пізнавальної діяльності.

До найбільш поширених технологій навчання дорослих належать: структурно-логічні (задані) технології, комп'ютерні технології, тренінгові технології, дистанційні освітні технології. Свою високу ефективність у навчанні дорослих довели технології педагогічної підтримки й створення відчуття успіху.

Список використаних джерел

1. Бабич М. С. Безперервна освіта (освіта впродовж життя) – умова підвищення національної конкурентоспроможності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Хмельницький*, 2015. № 5. Т. 1. С. 50–53.
2. Газман О. С. Неклассическое воспитание: От авторитарной педагогики к педагогике свободы. Москва : МИРОС, 2002. 296 с.
3. Лук'янова Л. Освіта дорослих. URL: http://www.uaod.org.ua/data/PRO_OSVITU_DOROSLYH/osvita_doroslych_3_bloky.pdf (дата звернення: 10.02.2021).
4. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози : колективна монографія / За ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2017. 248 с.
5. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / Авт.-упор. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В. Київ ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2014. 108 с.
6. Сучасні технології освіти дорослих : посіб. / авт. кол.: Л. Б. Лук'янова, О. В. Аніщенко, Л. Є. Сігаєва, С. В. Зінченко, О. В. Баніт, Н. І. Дорошенко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 182 с.